

УДК 82.09.(045)

М. П. Колесніков, кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА СУТНОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Присвячено дослідженню сутності ціннісних орієнтацій людини у вітчизняній та зарубіжній літературі. Доведено, що цінності відіграють провідну роль у процесах визначення і регуляції діяльності та формування особистості. Зроблено висновок про те, що показниками особистісної цілісності та зрілості є належна ціннісна ієрархія, ціннісна орієнтація на умовах домінування духовних та моральних принципів.

Ключові слова: цінність, ціннісні орієнтації, глобалізація, саморозвиток особистості.

Актуальність проблеми. Динамічні та драматичні зміни, які відбулися в українському суспільстві, вплинули на індивідуальну і масову свідомість та призвели до руйнації базових цінностей, які формувалися й культивувалися протягом багатьох років. Такі процеси супроводжуються постійними аксіонормативними зрушеннями, а вони в свою чергу стають потужним чинником нових перетворень, що супроводжуються суттєвими змінами у масовій свідомості, конфліктом між декларованими цінностями та реальною поведінкою, коли виникає амбівалентне ставлення до значущості колишніх цінностей та ідеалів. Тому *метою* цієї статті є висвітлення сутності ціннісних орієнтацій у сучасній науковій літературі.

Аналіз проблеми. Центральним твірним поняттям у вивченні ціннісних орієнтацій особистості є поняття «цінність». Проблема цінності існує з давніх часів, проте, як відмічають дослідники, на сьогодні немає однозначного розуміння визначення «цінність».

Проблема цінностей і ціннісних орієнтацій посідає одне з найголовніших місць у дослідженнях детермінації поведінки, обрання і оволодіння професією, формування особистості. Більшість авторів, розглядаючи питання соціальної детермінації розвитку особистості, вирішують його в діалектичній єдності з питаннями внутрішніх передумов і можливостей саморозвитку особистості (В. Вундт, М. Бобнева, О. Дробницький, А. Здравосмилов, Д. Леонтєв, Р. Лотце, Ф. Паульсен, В. Тугаринов, Віндельбанд, Брентано та ін.) [1; 2; 9].

Вчення про цінності посіло самостійне місце у філософії та під впливом теорії І. Канта виділилося в окремих філософський розділ у другій половині XIX ст. У науковий обіг зарубіжної філософії воно було введено на початку XX ст., однак своє коріння аксіологічна проблематика «пускає» ще у сиву давнину, витоки теорії цінностей сягають філософських концепцій античного періоду.

Проблема цінностей в широкому значенні завжди виникає в епохи обезцінювання культурної традиції та дискредитації ідеологічних засад суспільства [18, с. 429]. Так, криза афінської демократії примусила Сократа вперше поставити запитання: «Що є благо?», — це і є основне питання загальної теорії цінностей. В античній і середньовічній філософії ціннісні (етико-естетичні та релігійні) характеристики було включено в саме поняття реальності істинного буття. Традиція ідеалістичного раціоналізму йде від Платона до Гегеля і відрізняється невід’ємністю онтології й аксіології, буття й цінностей. Аксіологія як самостійна галузь філософського дослідження виникає тоді, коли поняття «буття» розщеплюється на два елементи: реальність і цінність як об’єкт бажань і прагнень людини [20, с. 90].

Аксіологічний аспект пізнання навколишнього світу притаманний філософським поглядам Платона, який вважав, що світ речей і світ ідей не тотожні: оскільки ідеї є ідеалами, то порівняно з речами вони є більш «цінними». Платон зробив й одну з перших класифікацій цінності (блага) як категорії, розподіливши її на «добре», «прекрасне», «істинне». Аристотель здійснив власну класифікацію, оперуючи такими поняттями, як «поціноване» та «цінне». Він вважав, що блага бувають різними: «цінні» (добročесність, душа, розум), «хвалимі» (добročесності, дії яких викликають похвалу), «можливі» (сила, краса, багатство, влада) [1, с. 296—297]. Отже, вже з тих часів почало вживатися поняття «цінність», а аксіологічні положення античної філософії стали фундаментом для подальшого розвитку ціннісного підходу людини до оточуючого світу.

Пошуки відповідей на запитання: «Що ж таке “добро”, “істина”, “краса”, “благо”?» стали особливо актуальними в епохи Відродження та Нового часу. Так, англійський філософ, представник емпірицистського напрямку у філософії, який розвивав ідеї софістів, Д. Юм, вважав, що цінності та норми — це відображення почуттів, які не можуть бути ні хибними, ні істинними, а тому цінності не можуть бути такими. Норми і цінності базуються на почуттях, які у кожного свої, а тому і цінності мають суб’єктивний характер [19, с. 387].

Аксіологічні погляди висловлювали і представники консервативного напрямку у філософії. Так, поняття «ціннісний консерватизм» пов’язано з ім’ям Едмунда Берка. Він та його прибічники вважали, що тільки їхні погляди адекватно визначають сутність цінності: абсолютна цінність — це «розумне», «нормативне» життя. Як заслугу «ціннісного консерватизму» розглядають обґрунтування цінності культури та традицій суспільства. [19, с. 420].

У філософії Просвітництва проблеми цінностей привертала увагу представників утилітаристського напрямку, які намагались обґрунтувати здатність індивіда раціонально обирати засоби досягнення позитивних результатів своєї діяльності. К. А. Гельвецій, І. Бентам, Д. С. Миль та інші намагались визначити об’єктивні принципи для обґрунтування правильності чи хибності

дій, спрямованих на обрання засобів при досягненні певної мети. Однак, на думку філософів, при цьому слід попередити можливі варіанти «болю і страждань», аби досягти «задоволення», а отже, дійти «ціннісного консенсусу» неможливо, і причина в тому, що цінності не піддаються виміру [19, с. 429, 433].

Зміна суспільно-економічних відносин, пошуки можливостей раціональної організації буття, підвищення інтересу до практики посилили увагу мислителів кінця XVIII та XIX ст. ст. до аксіологічної проблематики. Цей період характеризується багатоманітністю течій та поглядів.

Поняття «цінності» вперше з'являється у філософії Канта, який протиставив сферу моральності (волі) сфері природи (необхідності). Його заслугою перед аксіологією як наукою є намагання зрозуміти ціннісну свідомість людини як явище, що має особливий статус. Він вважав, що ціннісно (морально) орієнтовані спонукання присутні в усіх моментах процесу пізнання. При цьому свідомість завжди спрямовується на критерії добра, досконалості та цінності. Останні самі по собі не мають буття, у них є тільки значущість; вони суть вимоги, звернення до волі, мети, поставленої перед нею [15, 14–15].

Іншої думки додержувався Гегель, який розглядав сутність цінності через її зв'язок з потребами: кожна річ, за допомогою якої людина задовольняє власні потреби, має свою цінність, і якщо ми звертаємо увагу на значущість і цінність якоїсь речі, то сама ця річ виступає лише знаком і має значення не сама по собі, а як те, чого вона варта, тобто яку цінність становить у конкретній ситуації. У гегелівській концепції цінності розвивається ідея «абсолютної цінності культури», що являє собою іманентний момент абсолютного і характеризується нескінченною цінністю [19, с. 496].

Своєрідну позицію в аксіологічних поглядах займав Ніцше, головне місце у вченні якого відводиться проблемі «переоцінювання цінностей». Філософ виступав проти цінностей християнської моралі, яка, на його думку, суперечить природі самого життя, що виступає найвищою цінністю. Ніцше писав, що коли ми заводимо мову про цінності, ми говоримо під впливом оптики життя: саме життя примушує нас встановлювати цінності, саме життя цінує через нас, коли ми встановлюємо духовні цінності [12, с. 576].

У філософії XX ст. ми виявляємо декілька підходів до обґрунтування цінностей. Філософія марксизму утверджувала можливість розуміння духовних цінностей як об'єктивних соціальних явищ. Логіко-семантичний і семіотичний аналізи цінностей здійснювали Л. Вітгінштейн, Б. Рассел, Ф. Д. Сосюр, Ч. У. Морріс та ін. Фундаментальне розроблення одержала аксіологія у феноменологічній філософії Е. Гуссерля, М. Гартмана, М. Шеллера та ін., оскільки вона виявила аксіому аксіології — інтенціональність ціннісного становлення до духовного світу людини. М. Шеллер, наприклад, розрізняє цінності та їх носіїв. Під цінностями він розуміє об'єктивні якісні феномени, що не залежать від психології суб'єктів і від предметів, в яких виявляються.

Цінності мають своїх носіїв, і саме в них і стають реальними. Носіями є особистості, речі тощо, однак буття цінностей не залежить від буття їх носіїв, вони не є властивостями. Центральним ядром «цінностей» М. Шеллер вважає особистість [21, с. 52—53].

Феноменологічний напрям в аксіології продовжив Н. Гартман, який систематизував і розвивав погляди М. Шелера; завданням розвитку аксіології ХХ ст. філософ бачив створення синтезу вчень Аристотеля і Шеллера. У монографіях «Етика» і «Естетика», а також у працях, присвячених викладенню загальних філософських поглядів, Гартман розвивав загальне об'єктивне ідеалістичне вчення про природу цінностей. Він вважав, що на запитання, звідки беруться цінності, дати відповідь неможливо: цінності є ідеальні сутності, це такий самий ні з чого не виведений факт, як і походження Всесвіту.

Представники баденської школи неокантіанства вважали, що щирі цінності породжує «чиста воля», носієм якої є надіндивідуальна воля, а не індивідуальний суб'єкт. На думку В. Вундта, Ф. Йодля, Ф. Пауельсона, почуття (і відповідно цінності) є чимось суб'єктивними. На протигагу цьому Brentano і Шеллер намагалися довести об'єктивний характер самого почуття і відповідно загальнозначущість та об'єктивність цінностей. За Віндельбандом цінностями визнаються Істина, Добро, Краса, а наука, правопорядок, мистецтво і особливо релігія розглядаються як «цінності — блага» культури, без яких людство не може існувати.

Віндельбанд обґрунтував положення «трансцендентного існування загальних цінностей», які мають абсолютне значення. Такими цінностями, незважаючи на їх емпіричну і психологічну зумовленість, він вважав три форми оцінок: логічні, естетичні та етичні, пояснюючи це тим, що саме логіка, етика та естетика є трьома власне філософськими дисциплінами.

Неокантіанську концепцію продовжив Г. Ріккерт, центральним поняттям теорії якого стали цінності. Він розглядав цінність як дещо трансцендентне відносно буття, те, що не може бути зрозумілим у межах реальності. Він вважав, що цінності не належать ні до сфери об'єктів, ні до сфери суб'єктів, а утворюють самостійне царство, що знаходиться «по ту сторону суб'єктів і об'єктів» [8, с. 45].

Таким чином, в історії філософії можна простежити два підходи до проблематики цінностей: натуралістичний та антинатуралістичний. З позицій першого цінністю є все те, що сприяє ефективному функціонуванню «природи людини»: біопсихічним здібностям індивіда, задоволенням його інтересів, розвиткові задатків. За антинатуралізмом цінності становлять ідеальні сутності, сфера яких знаходиться поза досвідом і не залежить від інтересів людини. Антинатуралістична тенденція набула поширення на початку ХХ — усередині ХХ ст. ст. під впливом критики натуралізму філософом Д. Е. Муром і психологом В. Франклом, які вважали, що факти і цінності мають різний

онтологічний статус, і цінності взагалі несумісні з наукою, яка повинна обмежуватись описом явищ. Духовне життя людини наповнене пошуком і реалізацією цінності і неповторним для кожного індивіда сенсом [7, с. 130].

Свої погляди щодо «ціннісної свободи», зокрема ціннісної свободи наукового пізнання, висловлював М. Вебер. Він вважав, що ми в науці шукаємо істину і що знання, визнані нормативними точками зору, базуються на цінностях; ціннісні поняття є «квазітрансцендентальними» передумовами наук про культуру та суспільство. Поняття «цінність» учений порівнював з поняттям «парадигма», вважаючи, що наукові дослідження конститууються за допомогою ціннісних понять, при цьому сама наука повинна виступати незалежною цінністю [2, с. 719]. М. Вебер у своїй «розуміючій соціології» сприйняв у неокантіанців уявлення про цінності як про норму, способом буття якої виступає значущість для суб'єкта, і застосував його до інтерпретації соціальної дії і соціального знання. У подальшому, у Знанецького і особливо в школі структурно-функціонального аналізу (Парсонс та ін.) розуміння цінності набуло узагальнено методологічного змісту як засіб виявлення соціальних зв'язків та функціонування соціальних інститутів: соціальна система будь-якого масштабу передбачає існування загальних цінностей, які розділяють всі; при цьому не враховуються суспільні суперечності і перебільшується роль ціннісних механізмів у регуляції діяльності особистості [19, 663, 676].

Екзистенціалізм як напрям у філософії поставив проблему «переоцінки цінностей», виступивши з претензією «духовної революції». Хайдеггер, Сартр, Мерло-Понті, Камю сходяться між собою у визнанні суб'єктивності цінностей. Сартр відмічав: «Моя свобода — єдина основа цінностей, і ніщо, абсолютно ніщо не може виправдати мене в прийнятті тієї чи іншої визначеної цінності, тієї чи іншої визначеної шкали цінності, як буття, за рахунок якого існують цінності... Моя свобода викликає у мене тривогу перш за все тому, що вона лежить в основі цінностей, а сама лишилась основи...» [16, с. 68]. Камю проголошував кінцевою метою своєї філософії гуманізм: «Так, людина є мета в собі. Коли вона бажає бути кимсь у цьому житті» [6, с. 284].

Християнські екзистенціалісти Марсель и Ясперс в розумінні природи цінностей коливаються між двома крайнощами: визнанням трансцендентності цінностей в лоні Божому (в душі філософії Томи Аквінського) і «гуманістичною» тенденцією, за якою єдиним творцем цінностей є людина. Отже, філософи намагаються узгодити свободу людини із всемогутністю Бога [7, с. 75—76].

Проаналізувавши різні підходи вітчизняних філософів до питання сутності цінностей, можна виділити три їх групи. У першій групі цінність розглядається як реальний предмет, що має функціональну значущість для людей, корисний своїми властивостями; у другій — як ідеальний предмет, почуття

або ідеал, що виражають позитивне ставлення суб'єкта до дійсності; у третій — як значущість узагалі, або як позитивна, а іноді й негативна значущість чого-небудь для людини. Однак усі три концепції, на думку науковців, не можна вважати задовільними.

Одні автори поділяють цінності на загальнолюдські, вироблені історичною практикою суспільства, та індивідуальні, особисті, які є надбанням суб'єкта як феномен свідомості (В. Тугаринов, О. Дробницький, В. Ядов, А. Здравомислов).

За логікою інших, у сучасної людини існують три рівні цінностей: 1) рівень загальнолюдських цінностей, на якому формуються цінності «загальні для всіх здорових людей», оскільки їх породжено основними потребами нашого організму; 2) рівень цінностей певних груп людей; 3) рівень цінностей «специфічних» індивідів. Таким чином, цінність виявлялася виборчою настановою, похідною від потреб, а іноді просто ототожнювалася з ними, «потреби чи цінності пов'язані один з одним ієрархічно та еволюційно». Д. Леонт'єв указує на відсутність єдності у поглядах психологів. Він вважає, що причина цих розбіжностей прихована у розриві між особистістю і суспільством, який притаманний більшості психологічних досліджень, починаючи з моменту зародження психології і аж до 70-років ХХ ст. Цей розрив, як відмічає Д. Леонт'єв, виражається у двох формах: асоціальності західної психології та пансоціальності радянської психології 30—70-х років ХХ ст.

Асоціальність у розумінні людини зводилася до того, що все суспільне розглядалось як зовнішнє відносно особистості, а отже, як чуже їй, котре, здійснюючи тиск на людину, призводило до того, що особистість з більшим чи меншим успіхом прилаштовувалася до такого впливу середовища: підкорялася, адаптовувалася і т. д.

Пансоціальність характеризувалася тенденцією зведення розвитку особистості до її формування на основі соціального. Згідно з цією концепцією навіть повнолітня особистість міцно прив'язана до соціуму, який виховав її. Соціальна регуляція поведінки не розглядалася як зовнішня відносно особистості, відповідно «внутрішньоособистісні структури і механізми трактувалися як соціальні регулятори, «пересажені усередину» індивіда» [14, с. 35—36].

Як підкреслює Д. Леонт'єв, поняття «цінність» можна віднести до трьох різних груп явищ і трьох форм існування цінностей:

- 1) суспільні ідеали, сформовані суспільною свідомістю в узагальненому уявленні про досконалість у різних сферах суспільного життя;
- 2) реальне втілення цих ідеалів у діяльності;
- 3) мотиваційні структури особистості, що стимулюють її до реального втілення у поведінці і діяльності суспільних ціннісних ідеалів.

Д. Леонтьєв здійснив важливу спробу використати у визначенні поняття «цінності» «досвід багатомірної реконструкції» [15].

Перехід до ринкової економіки, створення інноваційної, особистісно-креативної, інформаційної культури, процеси глобалізації та уніфікації, прискорення темпів життя, інформаційні переваження призвели до перегляду традиційних цінностей та появи нових динамічних цінностей, які трансформуються у стабільні чи, не прижившись, зникають. Сьогоднішні цінності, як суспільні, так і власне особистісні, часто суперечать одні одним. У зв'язку з цим у сучасній літературі деякі автори говорять про кризу цінностей.

На думку Дебора, ми живемо в цілком підробленому, суругатному світі, де всі цінності та почуття, переживання та події тотально фальсифіковано. У цьому світі заперечення зведене в абсолют, оскільки воно гранично завуальоване і фактично заперечується. Ілюзорність, відчуження, розділення, ізоляція, «м'який концтабір системи» — все це характерні риси сучасної буржуазної ліберально-демократичної дійсності, тобто найлукавішої з усіх систем придушення та насильства, які коли-небудь існували.

Проблема кризи цінностей зазвичай виникає в епохи перетворень. Кризовий стан характеризується суперечливістю, незавершеністю структури ціннісних норм, настанов, зразків поведінки, притаманних даному суспільству.

Криза цінностей є негативною тенденцією не тільки для суспільства, а й для малих груп та особистості. Часто її наслідками виступають відсутність орієнтиру в житті, інтеграції груп, повноцінної міжособистісної взаємодії, конфлікти, розбіжності у системах ціннісних орієнтацій, неможливість повноцінного функціонування спільностей. Суспільство котре зазнає змін, розглядається нині, як зазначає З. Бауман, не як жорстка, тверда система, а швидше, як «м'яка», «текуча» дійсність [13, с. 67].

Важливі та масштабні зміни внаслідок глобальних процесів відбуваються і в ціннісній сфері особистості. Традиційні цінності людського співжиття, серед яких головними є Істина, Добро, Краса, Справедливість, Любов, перестають цінувати у сучасному суспільстві, люди перестають поважати сімейні традиції та цінності, внаслідок чого руйнуються зв'язки між членами сім'ї та поколіннями. Ставлення людей один до одного з позицій егоцентризму породжує взаємне відчуження, ворожість, що по суті є запереченням іншої особистості. Кожен вважає особистістю, суб'єктом лише себе, розглядаючи усіх інших як частину ворожого світу. Чимало з цінностей, які пропагувалися в нашому суспільстві упродовж десятиліть, втрачають свою актуальність. Дедалі більш «популярними» стають активно поширені через літературу, телебачення, кіно, музику цінності, що панують у західному суспільстві. Однією з наймогутніших і найнебезпечніших у сучасній західній культурі є гедоністична тенденція. Основним принципом життя, особливо для молоді, стає

принцип «тут і тепер». Люди більше не бажають відкладати «винагороди» на пізніший час, вони прагнуть одержати максимум життєвих благ якомога скоріше і з якомога меншими зусиллями. Причому акцент робиться саме на матеріальні блага і гроші.

Зміна ціннісних і світоглядних орієнтирів суспільства постала перед молоддю як відмова від загальнолюдських цінностей і знань. Кризові явища в духовній сфері ускладнюють шлях її морального сходження. Неабияку роль у цих процесах відіграє нав'язування молоді та й усьому суспільству, запозичених із Заходу моделей поведінки, які стимулюють агресивність, цинічне ставлення до людської гідності і праці та нормальних цінностей.

Дуже небезпечним є пересадження на наш ґрунт панівної в західній культурі цінності соціального успіху, коли головним мірилом цього успіху є гроші та зовнішні атрибути володіння ними: коштовний одяг, автомобілі, добре житло, престижне споживання. Причому наполегливо формується міф про те, що «все у твоїх руках», що людина, якщо забажає і докладе достатньо зусиль, завжди зможе досягти успіху. А якщо ти не зміг його досягти, то ти просто нездара, невдаха, «лох», якого немає за що поважати, тобто бідні самі винні у тому, що вони бідні. У результаті цього у невеличкій верстві *заможних* формується комплекс зверхності та презирства до нижчих верств суспільства, а у переважній більшості суспільства, яка перебуває на межі виживання, — комплекс меншовартості. Таке поставлення питання веде до того, що формується уявлення про припустимість (і навіть необхідність) оволодіння грошима в будь-який спосіб, незважаючи на жодні перешкоди. І якщо такою перешкодою є інша людина, вона має бути знищеною без жалю і сумніву. Співчуття, допомога ближньому проголошуються недоцільними і недоречними (у дусі Мальтуса).

Панівною цінністю стає також войовничий індивідуалізм, тобто не просто індивідуалізм як спосіб прийняття дійсності, коли особа вимагає поваги до своєї індивідуальності і виступає за право чинити так, як вона вважає правильним, а такий індивідуалізм, коли людина стає для себе понад усе, а всі інші розглядаються лише як засоби досягнення власних цілей. Треба також ураховувати, що в Україні існує поляризація відповідних цінностей і ідеологем у суспільстві.

Висновки. Отже, на основі численних досліджень можна констатувати, що цінність є багатомірним феноменом, який виражається у розмаїтті властивостей, багатогранності та утворюється в результаті суб'єкт-об'єктних та суб'єктно-суб'єктних відносин. Об'єктивно існуючі речі, явища, які завдяки своїм природним властивостям здатні задовольняти ті чи інші потреби й інтереси людей, через суб'єкт-об'єктні відносини набувають соціальних вимірів, до числа яких включають корисність, значущість, вартість, актуальність.

Усі науковці, які розглядали питання функцій цінностей, сходяться на тому, що вони є перш за все регулятором людської діяльності, але за різним чином: як норми, як ідеали, як критерії обрання й оцінювання моральних учинків; спостерігається інтенціональність ціннісного становлення до духовного світу людини.

Ми є свідками кризи основ світогляду, визначеною руйнацією старих і несформованістю нових ціннісних орієнтацій в умовах пострадянської дійсності, на які накладаються глобалізаційні та модернаційні зрушення в умовах кризи глобального капіталізму. Цей процес сприяє розмиванню національних і традиційних цінностей українського народу та уможливило маніпуляцію свідомістю громадян в інтересах окремих домінуючих економічних груп або нерелігійних організацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Сочинения [Текст] : в 4 т. / Аристотель // пер. с древнегреч. ; под общ. ред. А. И. Доватура. — М. : Мысль, 1983. — Т. 4. — 830 с.
2. Вебер, М. Избранные произведения [Текст] / М. Вебер ; пер. с нем. — М. : Прогресс, 1990. — 808 с.
3. Дробницкий, О. Г. Некоторые аспекты проблемы ценностей [Текст] / О. Г. Дробницкий // Проблема ценности в философии. — М. ; Л. : Наука, 1996. — С. 25—40.
4. Джонстон, Д. Краткая история философии [Текст] / Дерек Джонстон. — М. : Астрель; Владимир : ВКТ, 2010. — 224 с.
5. Здравомыслов, А. Г. Потребности. Интересы. Ценности [Текст] / А. Г. Здравомыслов. — М. : Политиздат, 1986. — 223 с.
6. Камю, А. Миф о Сизифе. Эссе об абсурде [Текст] / А. Камю ; пер. А. М. Руткевича // Камю А. Сумерки богов / сост. и общ. ред. А. А. Яковлева. — М. : Политиздат, 1990. — 398 с.
7. Кузьмина, Е. И. Психология свободы: теория и практика [Текст] / Е. И. Кузьмина. — СПб. : Питер, 2007. — 336 с.
8. Леонтьев, А. Н. Деятельность. Сознание. Личность [Текст] / А. Н. Леонтьев. — М. : Политиздат, 1977. — 304 с.
9. Леонтьев, Д. А. Методика изучения ценностных ориентаций [Текст] / Д. А. Леонтьев. — М. : СМЫСЛ, 1992. — 17 с.
10. Леонтьев, Д. А. Ценность как междисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции [Текст] / Д. А. Леонтьев // Вопр. философии. — 1996. — № 4. — С. 15—26.
11. Маслоу, А. Г. Мотивация и личность [Текст] / А. Г. Маслоу. — СПб. : Евразия, 1999. — 478 с.
12. Ницше, Ф. Сочинения [Текст] : в 2 т. ; пер. с нем. / Ф. Ницше ; сост., ред. и авт. прим. К. А. Свасьян. — М. : Мысль, 1990. — Т. 2 : Так говорил Заратустра. — 829 с.
13. Подвойский, Д. Г. Вызовы текучей современности: Ответы Зигмунда Баумана [Текст] / Д. Г. Подвойский // Человек. — 2010. — № 1. — С. 66—78.
14. Платон. Диалоги [Текст] : пер. с древнегреч. / Платон ; сост., ред. и авт. вступ. ст. А. Ф. Лосев; авт. прим. А. А. Тахо-Годи. — М. : Мысль, 1986. — 607 с.

15. Попов, М. І. Кант та тернисті шляхи аксіології [Текст] / М. І. Попов // Філософ. думка. — 2004. — № 5. — С. 14—23.
16. Сартр, Ж. П. Екзистенціалізм — это гуманізм [Текст] / Ж. П. Сартр ; пер. А. А. Санина // Сумерки БОГОВ : сост. и общ. ред. А. А. Яковлева. — М.: Политиздат, 1990. — 398 с.
17. Соболев, О. М. Свобода особистості в інформаційному соціумі: Стаття перша [Текст] / О. М. Соболев // Філософ. думка. — 2002. — № 4. — С. 36—47.
18. Сорокин, П. А. Человек. Цивилизация. Общество. [Текст] / П. А. Сорокин ; общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: пер. с англ. — М. : Политиздат, 1992. — 543 с.
19. Скирбекк, Г. История философии [Текст] : учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед. / Г. Скирбекк, Н. Гилье : пер. с англ. В. И. Кузнецова ; под. ред. С. Б. Крымского. — М. : Гуман. изд. центр ВЛАДОС, 2000. — 800 с.
20. Столович, Л. Н. Об общечеловеческих ценностях [Текст] / Л.Н. Столович // Вопр. философии. — 2004. — № 7. — С. 86—98.
21. Шелер, М. Положения человека в Космосе [Текст] / М. Шелер // Проблема человека в западной философии : переводы / сост. и послесл. П. С. Гуревича; общ. ред. Ю. Н. Попова. — М. : Прогресс, 1988. — 552 с.

ПРОБЛЕМА СУЩНОСТИ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ В НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЯХ

Колесников М. П.

Посвящено исследованию сущности ценностных ориентаций человека в отечественной и зарубежной литературе. Доказано, что ценности играют главную роль в процессах самоопределения и регуляции деятельности личности. Сделан вывод о том, что показателем зрелости личности и ее целостности являются ценностная иерархия и ценностная ориентация (при условии доминирования духовных и моральных принципов).

Ключевые слова: ценность, ценностные ориентации, глобализация, саморазвитие личности.

PROBLEM OF ESSENCE OF VALUABLE ORIENTATIONS IN SCIENTIFIC RESEARCHES

Kolesnikov M. P.

The article is devoted to research the essence of valuable orientations of the person in the native and foreign literature. It has been proved that values play a key role in the processes of self-determination and regulation of the person's activity. The conclusion is that a factor of the person's maturity and its integrity is valuable hierarchy and valuable orientation (on the assumption of spiritual and moral principle's domination).

Key words: valuable, valuable orientations.

